QO‘QON DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI ILMIY XABARLARI
(2026-yil 4-son)
PEDAGOGIKA
PEDAGOGY
https://doi.org/10.70728/c.series.v08.i04.183

RAQAMLI TA’LIM MUHITIDA O‘QUVCHILARNING MUSTAQIL TA’LIM KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH

Raimjonova Mushtariy Abdug’affor qizi
Andijon Davlat Chet Tillari Instituti talabasi
+998907670802
raimjonovamushtariy52@gmail.com
Ilmiy rahbar: ***Murxonova Nilufar Yigitaliyevna***
Andijon Davlat Chet Tillar Instituti o’qituvchisi
+998916005520
murxonovanilufar87@gmail.com
ORCID: 0009-0005-8702-25-80

Annotatsiya. ushbu maqola raqamli ta’lim muhitida o‘quvchilarning mustaqil ta’lim kompetensiyalarini rivojlantirish masalasini o‘rganadi. Tadqiqotda nazariy tahlil, kuzatish, so‘rovnoma va eksperimental metodlardan foydalanilgan. Natijalar shuni ko‘rsatadiki, raqamli platformalar va interaktiv vositalar o‘quvchilarning o‘z-o‘zini boshqarish, mustaqil bilim olish, tanqidiy fikrlash va muammolarni hal etish ko‘nikmalarini samarali rivojlantiradi. Shu bilan birga, pedagogik qo‘llab-quvvatlash va motivatsiya muhim omil sifatida ta’kidlangan.

Kalit so‘zlar: raqamli ta’lim, mustaqil ta’lim, kompetensiyalar, pedagogik shart-sharoit

Annotation. This article investigates the development of students’ independent learning competencies in a digital learning environment. The study employed theoretical analysis, observation, surveys, and experimental methods. Results indicate that digital platforms and interactive tools effectively enhance students’ self-management, independent knowledge acquisition, critical thinking, and problem-solving skills. Pedagogical support and motivation are emphasized as crucial factors.

Keywords: digital learning, independent learning, competencies, pedagogical conditions

Аннотация. Статья посвящена развитию компетенций самостоятельного обучения учащихся в цифровой образовательной среде. В исследовании использовались методы теоретического анализа, наблюдения, опроса и эксперимента. Результаты показывают, что цифровые платформы и интерактивные инструменты эффективно развивают навыки самоуправления, самостоятельного получения знаний,

критического мышления и решения проблем. Педагогическая поддержка и мотивация выделены как важные факторы.

Ключевые слова: цифровое обучение, самостоятельное обучение, компетенции, педагогические условия

Kirish. Bugungi globallashuv va raqamlashtirish jarayonlari ta’lim tizimiga ham tub o‘zgarishlar olib kirmoqda. Xususan, raqamli texnologiyalar asosida tashkil etilgan ta’lim muhiti o‘quvchilarning bilim olish jarayonini yanada samarali, interaktiv va moslashuvchan shaklga keltirmoqda. Bunday sharoitda o‘quvchilarning mustaqil ta’lim olish ko‘nikmalari va kompetensiyalarini rivojlantirish dolzarb masalalardan biriga aylandi.

Raqamli ta’lim muhiti nafaqat axborotga keng kirish imkonini beradi, balki o‘quvchilarning o‘z-o‘zini boshqarish, mustaqil qaror qabul qilish, tanqidiy fikrlash va muammolarni hal etish kabi muhim kompetensiyalarini shakllantirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, zamonaviy ta’lim platformalari, onlayn resurslar va interaktiv vositalardan samarali foydalanish o‘quvchilarning o‘z bilimlarini mustaqil ravishda kengaytirishiga imkon yaratadi(1).

Metodlar

Mazkur tadqiqotda raqamli ta’lim muhitida o‘quvchilarning mustaqil ta’lim kompetensiyalarini rivojlantirish jarayonini o‘rganish uchun bir qator ilmiy-pedagogik metodlardan foydalanildi:

Birinchisi, nazariy tahlil metodlari qo‘llanilib, mavzuga oid ilmiy adabiyotlar, pedagogik qarashlar, zamonaviy tadqiqotlar hamda raqamli ta’limga oid konsepsiyalar o‘rganildi va umumlashtirildi. Bu orqali mustaqil ta’lim kompetensiyalarining mazmun-mohiyati aniqlashtirildi.

Ikkinchidan, kuzatish metodi yordamida raqamli ta’lim platformalarida o‘quvchilarning faoliyati, ularning mustaqil ishlash darajasi, topshiriqlarni bajarishdagi yondashuvlari tahlil qilindi.

Uchinchidan, so‘rovnoma metodi orqali o‘quvchilarning raqamli ta’lim vositalaridan foydalanish darajasi, mustaqil o‘qishga bo‘lgan munosabati hamda mavjud muammolar haqida ma’lumotlar yig‘ildi.

To‘rtinchidan, tajriba-sinov metodi asosida maxsus ishlab chiqilgan pedagogik shart-sharoitlar amaliyotga joriy etildi va ularning samaradorligi aniqlandi. Shuningdek, olingan natijalarni qayta ishlashda statistik tahlil metodlaridan foydalanilib, tadqiqot natijalarining ishonchliligi ta’minlandi(2).

Adabiyotlar sharhi

Raqamli ta’lim muhitida o‘quvchilarning mustaqil ta’lim kompetensiyalarini rivojlantirish masalasi so‘nggi yillarda pedagogika va ta’lim texnologiyalari sohasida keng o‘rganilayotgan yo‘nalishlardan biridir. Ushbu muammo bo‘yicha olib borilgan tadqiqotlar turli ilmiy yondashuvlar va konsepsiyalar asosida tahlil etilgan.

Xorijiy olimlar tomonidan mustaqil ta’lim tushunchasi ko‘proq “self-directed learning” va “lifelong learning” konsepsiyalari doirasida o‘rganilgan(3). Jumladan,

o‘quvchilarning o‘z-o‘zini boshqarish, o‘quv faoliyatini rejalashtirish va baholash ko‘nikmalarini rivojlantirish muhim omil sifatida ta’kidlanadi. Raqamli texnologiyalar esa bu jarayonni qo‘llab-quvvatlovchi vosita sifatida qaraladi.

Shuningdek, zamonaviy tadqiqotlarda raqamli ta’lim platformalari masalan, Moodle, Google Classroom va boshqa onlayn tizimlar o‘quvchilarning mustaqil ishlashini tashkil etishda samarali vosita ekani qayd etilgan(4). Bu platformalar orqali o‘quvchilar o‘z bilimlarini mustaqil ravishda egallash, topshiriqlarni bajarish, o‘zlashtirish darajasini nazorat qilish imkoniyatiga ega bo‘ladilar.

Mahalliy olimlar tomonidan ham raqamli ta’lim muhiti va mustaqil ta’lim masalalari keng yoritilgan bo‘lib, unda o‘quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantirish, axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan samarali foydalanish, hamda o‘qituvchi va o‘quvchi o‘rtasidagi yangi pedagogik munosabatlarni shakllantirish masalalariga alohida e’tibor qaratilgan.

Natijalar

Tadqiqot jarayonida raqamli ta’lim muhitida o‘quvchilarning mustaqil ta’lim kompetensiyalarini rivojlantirishga qaratilgan pedagogik yondashuvlarning samaradorligi aniqlashtirildi. O‘tkazilgan tajriba-sinov ishlari natijalari shuni ko‘rsatadiki, raqamli platformalar va interaktiv vositalardan tizimli foydalanish o‘quvchilarning mustaqil ishlash faolligini sezilarli darajada oshiradi.

Xususan, tajriba guruhidagi o‘quvchilarda o‘z-o‘zini boshqarish, o‘quv faoliyatini rejalashtirish, axborotni mustaqil izlash va tahlil qilish ko‘nikmalari nazorat guruhiga nisbatan yuqori darajada shakllangani kuzatildi. Shuningdek, raqamli muhitda tashkil etilgan topshiriqlar o‘quvchilarning tanqidiy fikrlash va muammoli vaziyatlarni hal etish kompetensiyalarini rivojlantirishga ijobiy ta’sir ko‘rsatdi(5).

So‘rovnoma natijalari asosida o‘quvchilarning aksariyati raqamli ta’lim vositalari orqali mustaqil o‘rganish imkoniyatlari kengayganini, o‘z bilimlarini mustaqil baholash va nazorat qilish qulaylashganini ta’kidladi. Shu bilan birga, ayrim o‘quvchilarda vaqtni to‘g‘ri taqsimlash va diqqatni jamlash bilan bog‘liq qiyinchiliklar mavjudligi ham aniqlandi.

Statistik tahlillar natijasi tajriba guruhida mustaqil ta’lim kompetensiyalarining rivojlanish ko‘rsatkichlari sezilarli darajada oshganini tasdiqladi. Bu esa ishlab chiqilgan pedagogik shart-sharoitlar va metodik yondashuvlarning samaradorligini ko‘rsatadi.

Muhokama

Tadqiqot natijalari raqamli ta’lim muhiti o‘quvchilarning mustaqil ta’lim kompetensiyalarini rivojlantirishda muhim omil ekanini tasdiqladi. Olingan natijalar mavjud ilmiy qarashlar bilan uyg‘un holda, raqamli texnologiyalar o‘quvchilarning o‘z-o‘zini boshqarish, mustaqil fikrlash va bilimlarni mustaqil egallash jarayonlarini faollashtirishini ko‘rsatdi.

Xususan, tajriba guruhida kuzatilgan ijobiy o‘zgarishlar raqamli platformalar orqali tashkil etilgan ta’lim jarayonining samaradorligini namoyon etdi. Bu holat

o‘quvchilarning individual o‘rganish sur’atiga moslashish, o‘z qiziqishlari asosida bilimlarni chuqurlashtirish imkoniyatlari kengayganini bildiradi(6). Shu bilan birga, natijalar ayrim muammolarni ham yuzaga chiqardi. Jumladan, barcha o‘quvchilar ham mustaqil ishlashga birdek tayyor emasligi, ayrimlarida o‘z-o‘zini nazorat qilish va vaqtni boshqarish ko‘nikmalari yetarli darajada shakllanmaganligi aniqlandi.

Bu esa raqamli ta’lim muhitini samarali tashkil etishda faqat texnologik vositalarning o‘zi yetarli emasligini, balki pedagogik qo‘llab-quvvatlash, yo‘naltirish va motivatsiya berish muhim ekanini ko‘rsatadi. O‘qituvchining roli bu jarayonda o‘zgarmoqda — u bilim beruvchi emas, balki fasilitator, yo‘naltiruvchi va maslahat beruvchi sifatida namoyon bo‘ladi.

Shuningdek, tadqiqot natijalari asosida raqamli ta’lim muhitida mustaqil ta’lim kompetensiyalarini rivojlantirish uchun quyidagi omillar muhim ekanligi aniqlashtirildi: ta’lim mazmunining moslashuvchanligi, interaktiv metodlardan foydalanish, o‘quvchilarning motivatsiyasini oshirish, hamda refleksiya va o‘z-o‘zini baholash jarayonlarini yo‘lga qo‘yish(7).

Xulosa

Mazkur tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, raqamli ta’lim muhiti o‘quvchilarning mustaqil ta’lim kompetensiyalarini rivojlantirishda muhim pedagogik vosita hisoblanadi. Raqamli texnologiyalar asosida tashkil etilgan ta’lim jarayoni o‘quvchilarning o‘z-o‘zini boshqarish, mustaqil bilim olish, axborotni tahlil qilish hamda tanqidiy fikrlash ko‘nikmalarini shakllantirishga samarali ta’sir ko‘rsatadi.

Tajriba-sinov ishlari natijalari raqamli platformalardan maqsadli va tizimli foydalanish o‘quvchilarning mustaqil ishlash faolligini oshirishini, ularning o‘quv jarayoniga bo‘lgan motivatsiyasini kuchaytirishini tasdiqladi(8). Shu bilan birga, ayrim o‘quvchilarda vaqtni boshqarish va o‘z-o‘zini nazorat qilish bilan bog‘liq muammolar mavjudligi aniqlanib, bu jihatlar ustida alohida ishlash zarurligini ko‘rsatdi.

Xulosa qilib aytganda: raqamli ta’lim muhiti mustaqil ta’lim kompetensiyalarini rivojlantirish uchun keng imkoniyatlar yaratadi, o‘quvchilarning mustaqil faoliyatini samarali tashkil etish uchun interaktiv metodlar va zamonaviy pedagogik yondashuvlarini ta’minlaydi, o‘qituvchining fasilitatorlik roli mustaqil ta’limni qo‘llab-quvvatlashda muhim ahamiyat kasb etadi, o‘quvchilarda o‘z-o‘zini boshqarish va refleksiya ko‘nikmalarini shakllantirish alohida e’tiborni talab etadi. Shunigdek ushbu ta’lim texnologiyalari yoshlarga ta’limdagi qulayliklarni kenggaytirib beradi(9).

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Bobobekov D. J. Raqamli ta’lim muhitida talabalarning mustaqil ishlash kompetensiyasini rivojlantirish tizimi. Journal of International Science Networks. 2024. — Raqamli vositalar va o‘quvchilarning mustaqil ishlash jarayoni tahlil qilingan ilmiy maqola.

2. Bobobekov D. J. Raqamli ta’lim sohasida mustaqil ishlash mahoratini rivojlantirishning ilmiy va nazariy asoslari. Science Technology & Digital Finance, 2025. — Raqamli ta’lim va mustaqil ishlash mahoratining nazariy asoslari ko‘rib chiqiladi.

3. To’rayev A. A. Raqamli ta’lim muhitida mustaqil ta’lim jarayonlarini pedagogik loyihalashtirish. Journal of New Century Innovations, 2025. — Raqamli muhitda mustaqil ta’lim jarayonlarini pedagogik yondashuv orqali loyihalashtirish masalalari yoritilgan.

4. Tashpolatov H. Talabalarning mustaqil ta’limini tashkil etishdagi zamonaviy yondoshuvlar. Информатика и инженерные технологии, 2023. — Elektron ta’lim muhitida mustaqil ta’lim metodlari tahlili.

5. Bates T. Teaching in a Digital Age. Canada: Tony Bates Associates Ltd., 2015. — Raqamli ta’lim va o‘quvchilarning faol o‘rganishini qo‘llab-quvvatlash usullari haqida nufuzli manba.

6. Siemens G. Connectivism: A Learning Theory for the Digital Age. International Journal of Instructional Technology and Distance Learning, 2005. — Raqamli asrda ta’lim nazariyasining asosiy kontseptsiyalaridan biri hisoblanadi.

7. Moos D. C., Marroquin E. Self-regulated learning in online learning environments. Journal of Educational Technology & Society, 2019. — Onlayn muhitda mustaqil o‘rganish strategiyalari tahlili.

8. Johnson L., Adams Becker S., Estrada V., Freeman A. NMC Horizon Report: 2016 Higher Education Edition. The New Media Consortium, 2016. — Raqamli ta’lim tendensiyalari va kompetensiyalar rivojlanishi haqidagi ilmiy hisobot.

9. G. O’rinboyeva., M.Raimjonova: “Sun’iy intellektning nazariy asoslari va uning ta’limga ta’siri”. USA international scientific online conference. Academic research in modern science. 2024